

Veterinærdirektøren griper inn. Ved høstsemesterets begynnelse fikk studentene ved de 4 høyskoler - Den Tekniske Høyskole, Handelshøyskolen, Landbrukshøyskolen og Veterinærhøyskolen - beskjed om at de registreringspliktige studenter måtte holde seg borte fra disse skoler, da de ellers kunne risikere å bli tatt til arbeidsinnsats. Ved Den Tekniske Høyskole skal det være reagert så mannsamt på denne parole at undervisningen har måttet innstilles. Det samme var tilfellet ved Veterinærhøyskolen. Den videre utvikling ved denne skole er imidlertid så interessant, at den fortjener en nærmere omtale. N.S. veterinærdirektøren, Steinar Klevar, lot først utfordrige en erklæring om at høyskolens studenter ikke ville bli utsatt for noe, hvis de straks møtte fram igjen. Da dette ikke hjalp, utfordret han 11. september 1944 en erklæring om at hvis ikke undervisningen var gjenopptatt den følgende dag, ville skolen bli stengt og funksjonærer og studenter bli arrestert og sendt til Tyskland. Denne erklæring vakte, som rimelig kan være, en del oppsikt og uro. Neste dag dro direktøren selv opp på høyskolen for å se hvordan det utviklet seg. Hans hensikt var visstnok også å sikre seg de kartotekkort som føres over studentene. Kortene fikk han imidlertid ikke tak i, hvilket bragte ham i det mektigste raseri. Da han sto i begrep med å forlate høyskolens område, oppdaget han på gårdsplassen en gruppe på 4-5 studenter, som sto og snakket sammen. Direktøren satte kursen rett mot disse og i så stor fart og med så truende mine, at studentene fant det sikrest å ta til bens. Direktøren som ennå er forholdsvis ung og språk sa te etter i vill fart og tok beveggen over høyskolens stolthet - de store nysådde plener, hvor han satte noen veldige spor etter seg. En av høyskolens vedkommende skulle i denne forbindelse ha latt falle en bemerkning om, at dette sikkert blir de eneste spor direktøren kommer til å etterlate seg i sitt virke. Klappjakten førte imidlertid ikke til noe resultat. Senere har det vist seg at den på sitt vis initiativrike direktør har opptrått helt på egen hånd, idet hans tidligere sjef, minister Hagelin, overfor høyskolen har tatt avstand fra sin underordnede oppførsel. Nå ligger situasjonen ved Veterinærhøyskolen visstnok slik an at de registreringspliktige studenter holder seg borte, mens undervisningen best mulig holdes, i gang for de øvrige studenter.

Rettstilstanden i Norge anno 1944. Ved sorenskriververktoen på Østlandet innfant jeg i slutten av oktober, til tid og sted som avtalt, et par som skulle vies. Det skulle imidlertid vise seg at de måtte reise hjem igjen med uforrettet sak. Sorenskriveren var blitt avsatt på dagen, dommerfullmektigen arrestert, mens en sekretær fra et av departementene som var sendt oppover i hui og hast for å bestyre embetet, forsvandt underveis og ennå lar vente på seg. Som et plaster på såret har vedkommende departement i disse dager anvist brudgommen et beløp av kr. 48.50 til dekning av utgiftene ved den mislykkede reise.

Offentliggjørelse av navn. Som våre lesere vil ha lagt merke til, har vi hittil vist stor forsiktighet m.h.t. offentliggjørelse av navn på statstjenestemenn som har brutt paroler eller på annen måte vist nasjonal opptroden. Vi har vært noe redd for at en slik offentliggjørelse ville kunne virke noe vilkårlig i det enkelte tilfelle og dessuten har vi gjerne villet gi de svake en sjangse til å gå i seg selv. Nå er imidlertid parolene og advarslene blitt gjentatt så mange ganger, at ingen sviker lenger har krav på skånsomhet. Vi vil for fremtiden ikke ha noen betenklighet ved å trekke frem til offentlig beskuelse enhver som setter seg utenfor den nasjonale front.

Til en begynnelse vil vi imøtekomme et lenge følt savn ved å trekke frem konsulent H. Glenne i Næringsdepartementets avdeling for Industrieforsyning. Han er ikke medlem av partiet, men har lagt for dagen en usedvanlig tjenestevillighet overfor makthaverne og ikke latt noen anledning gå fra seg til i ord og gjerning å vise sin lojalitet overfor dem og sin vilje til å medvirke aktivt ved gjennomførelsen av nazistenes tiltak - uansett dets art. Av hensyn til de mange som kommer i forbindelse med ham i stillingsmedfør, finner vi å burde gjøre oppmerksom på dette.

Sosialdepartementets Ekspedisjonssjef Kringlebotten er i disse dager plutselig og uten grunn blitt fjernet fra sitt embede.

VI ØNSKER VÅRE LESERE EN GOD JUL!

UTE OG HJEMME.

Hva er grunnen til at den tyske presse har det så travelt med utviklingen i de befrierte land? "Aftenposten" og "Fritt Folk" har snart ikke lenger meldinger om hvor ypperlig det står til her i landet eller i de andre land som tyskerne ennå holder. Derimot kan vi hver dag lese om rot, kaos og nød i Frankrike, Belgia og Italia, for ikke å snakke om Hellas. Endog tyskernes bedrifter i Finnmark og Troms trer i bakgrunnen. Kjente vi ikke av egen erfaring tyskernes uegennyttige interesse for de små nasjoner, kunne en få mistanke om at begivenhetene i Hellas kom beileilig for den tyske propaganda.

Hensikten er for det første at vi skal glemme matkøene, bolignøden, mangelen på klær og sko, og i hvert fall slå oss til ro med at de ikke har det bedre i de befrierte land. For det annet skal vi begynne å tvile på at friheten er noe å kjempe for. Tyskerne holder jo tross alt orden både i og utenfor piggetræsperringene. Og vi skal tro at utviklingen i Hellas er et forvarsel om hva som nødvendigvis må skje hos oss, når tyskerne er fordrevet. La oss se litt nærmere på dette:

Før krigen hadde Hellas et moderat militærdiktatur godkjent av kongen. Styret klarte å mobilisere alle landets krefter til forsvar mot aksomaktens overfall. Men det savnet det grunnlag i en folkerepresentasjon etter fritt valg som var nødvendig for å bevare kontakten med og autoriteten over folket under en fiendtlig besettelse. De forsakjellige motstandsgrupper som ble dannet i landet, tok mere sikte på å tilrane seg makten når tyskerne var slått, enn på kampan mot tyskerne selv. Resultatet ble at de faktisk mere bekjempet hverandre enn de sloss mot tyskerne. Dette er bakgrunnen for den tragedie som er utspillet i Hellas i den senere tid.

Italia har hatt 20 års fasisme under et kongehus som var kompromittert ved sin holdning til Mussolini og hans erobringpolitikk i samarbeid med Tyskland. At folket skulle kunne bygge opp et monstergyldig demokratisk styre under et konstitusjonelt kongedømme straks etter en tapt krig, kunne ingen vente. Heller ikke at de allierte straks skulle trylle fram blomstring og velstand på ruinene etter tyskernes elastiske krigsføring. Men det trødde altså tyskerne. Og allikevel synes samarbeidet mellom de demokratiske partier å stabilisere seg etter hvert.

Frankrikes ulykke under okkupasjonen var at Pétain's regime fikk et skinn av lovliggjørelse ved det kup som brakte ham til makten i de kritiske dager i 1940. Med sin samarbeidspolitikk har nok den snart 90-årige marskalk og de spekulanter som omga ham, klart å demoralisere en del av folket. Det gikk endog så langt at han fikk hæren til å gjøre motstand mot briternes besettelse av Syria, og tyskerne hadde tenkt seg som basis for angrep bl.a. på Suez, mens fransk Indokina uten sverdslag ble overgitt til japanerne som oppmarsjerte for angrepet mot de allierte besittelser i det fjerne østen. Motstanden i og utenfor landet måtte derfor organiseres som en "illegal" bevegelse i dobbelt forstand. Likevel er det styre som etter befrielsen er etablert av de Gaulle i samarbeid med hjemmefronten, urokket og av alle anerkjent som det eneste mulige og samlende uttrykk for folkevilljen. Og dette i Frankrike med de uavlatelige parlamentariske kriser før krigen. Franske stridskrefter yter en glimrende innsats mot tyskerne, og landet er alt på god veg til å vinne tilbake en stilling i første rekke blant de forønte nasjoner.

Belgias konstitusjonelle vanskelighet under okkupasjonen var at kongen satt som tysk fange etter at han overga seg som øverstkommanderende for hæren. Regjeringen fortsatte motstanden utenfor landets grenser. Den tok selv initiativet til rekonstruksjon etter befrielsen og ble supplert med representanter for hjemmefronten. Den har et bredt grunnlag i nasjonalforsamlingen. Men Belgia har to hovedproblemer: de uensartede folkegrupper og de uensartede sosiale forhold. Både konstitusjonelle og andre forhold bidro derfor til å svekke regjeringens autoritet under den krise som oppstod på grunn av spørsmålet om å avvise motstandsgruppene, og som ble løst ved inngrep fra den allierte overkommando.

Det er lett å se at vi her i Norge ikke har noen av de politiske problemer som disse land har hatt å kjempe med. Bak Konge og regjering står et folk som har innsett nødvendigheten av å samle alle krefter i kampen mot fienden. Det har vært og er en ypperlig kontakt mellom myndighetene utenfor landets grenser og ledelsen her hjemme. Landets lovlige styre har fortsatt kampen i henhold til enstemmig fullmakt fra Stortinget, og går ut av denne kamp med øket autoritet. Det har vært en uskreven lov for oss alle å skyve alle tidligere politiske motsetninger til side under den felles kamp for frihet og folkestyre. Det eneste politiske vilkår for å bli godtatt som soldat i denne kampen har vært troskap mot konge og fedreland.

Kan noen tro at vi, som har bedre vilkår for samhold enn noen annen, plutselig skulle begynne innbyrdes krig når tyskerne er slått? Den borgerkrigen som N.S. har begynt mot våpenløse landsmenn, skal vi i hvert fall fort bli ferdige med.

Men tyskerne har rett i at den materielle velstand ikke følger momentant i befridnings kjølvanen. De tillater seg å triumfere over at ødelagte kommunikasjoner ikke kan settes i stand igjen i løpet av en ukes tid, og at brente boliger og fabrikker ikke gror opp igjen av seg selv under et demokratisk styre. Så grundig ødelegger germanerne alt etter seg. Vi vet godt at vi er blitt meget fattige under okkupasjonen. Vi vet også hvem som har sørget for det. Det vil ta lang tid å overvinne de økonomiske følger av krigen. Oppgaven vil kreve ny samlet innsats av alle gode krefter. Men arbeidet skal gå lett i bevisstheten om at vi bygger for oss selv som frie menn, og at framgangen kommer oss selv til gode. Når vi nøkternt innstiller oss på de krav som etter krigstiden stiller til oss og erkjenner at ny velstand må komme som resultat av langsiktig arbeid og ikke med ett slag vil følge noe politisk systemskifte, faller fiendens forsøk på å slå oss med "fredspessimisme" til jorden.

Vi kan derfor i trygg tillit til framtiden ønske hverandre et godt nytt år - frihetens og fredens år.

BLOKADEN AV OFFENTLIGE STILLINGER.

Når en stilling er kunngjort ledig og det på grunn av boykotten ikke har meldt seg noen søker, forekommer det - særlig ved Statsbanene - at det blir rettet henvendelse til en bestemt tjenestemann med forespørsel om han er villig til å la seg beordre. Vi gjør oppmerksom på at det er i strid med gjeldende parole på forhånd å erklære seg villig hertil. En slik forespørsel må derfor besvares med nei. Den som på forhånd erklærer seg villig til å la seg beordre, må bli å betrakte som en der etter oppfordring har søkt stillingen.

Husk at en hvor ansettelse eller beordring som har funnet sted under okkupasjonen, vil bli tatt opp til revisjon etter krigen. Den som har vist illoyal oppførsel, vil da - om ikke før - måtte ta konsekvensene av sin handling. Parolen går som kjent ut på at ingen søker offentlig eller halvoffentlig stilling, og ingen offentlig tjenestemann søker noen annen stilling, epprykking, fast ansettelse eller noen endring i det bestående tjenesteforhold. Dette gjelder både faste og midlertidige stillinger, vikariater o.l. Som unntatt fra blokaden skal - foruten leger, pleiepersonale og betjening ved sykehus samt mannskap og bofal ved landets brannvesener - horetter også ansees det personale i det sivile luftvern som har møteplikt under flyallarm.

Som vi tidligere har meddelt er blokaden nå stort sett meget effektiv og volder quialingene og tyskerne mange bekymringer. Minst kjent er parolen ute i distriktene, som ventelig kan være, der tjenestemennene bor enslig eller spredt og derfor har vanskeligere for å følge med. Vi ber våre lesere om å gjøre parolen kjent for alle, ikke minst for kollegene ute i distriktet som kanskje aldri ser en "illegal" avis.

FLUKTEN FRA N.S.

Partiorganisasjonen har meget å stå i nå om dagen. Hver enkelt utmelding av partiet resulterer i en omfattende "sak" som vorerer mellom lagfører, fylkesøkonomileder og kretsfører for så gjerne å gå samme veg tilbake til drøftelse av muligheten av å få den fortapte til å bli stående som medlöm. En påtegning fra en kretsfører i Bergen til fylkespersonallederen på en utmelding som har gått hele runden, slutter resignert med følgende henvendelse: "Hvordan kan det være at det er den såværede"

krigssituasjon som har fått vedkommende til å ta det skritt som her er gjort. Det blir vel ingen annen råd enn å ta utmeldelsen til følge. Heil og Sæl. Sign. Haldor M. Lexau."

POSTLIMINIUM.

Under denne tittel har professor Frede Castberg nylig i Sverige utgitt en avhandling om forskjellige rettespørsmål ved opphør av okkupasjon. Postliminium var etter romerretten den rettslige adgang til å gjenopprette den tidligere tilstand etter en endt besettelse av fienden - en rett som grunnet seg på sedvane og lov i forholdet mellom frie folk. Vi gjengir nedenfor en del hovedpunkter av professor Castbergs avhandling:

1) Det er norsk lov som avgjør i hvilken utstrekning okkupasjonsmaktens forføyninger skal tillegges rettsvirkning her i landet etter frigjøringen. (Blant de av vår lovlige regjering trufne bestemmelser som berører spørsmålet, viser vi særlig til de provisoriske anordninger av 29/7-41 om gjenopptakelse og revisjon av judisielle og administrative avgjørelser m.v., av 18/12-42 om ugyldigheten av rettshandler m.v. som har sammenheng med okkupasjonen og av 26/2-43 om gjenoppretting av lovlige forhold i den offentlige tjeneste.) Lovgivorens adgang til å gripe inn i rettigheter som er lovlig ervervet under okkupasjonen, kan være stengt av forbudet i grl. § 97 med å gi lover tilbakevirkende kraft. Dersom rettighetshaveren er fremmed statsborger, kan også folkeretten gi hans stat grunnlag for reklamasjon mot slik tilsidesettelse av okkupasjonsmaktens rettsmessige forføyninger.

2) Etter Haager-reglementet av 1907 art. 43 går den lovgivende makt på det okkuperte område over på okkupanten. Det behøver i og for seg ikke å være i strid med folkeretten at okkupasjonsmakten innsetter sine egne folk til ledere av den sentrale og lokale forvaltning. Men personer som er innsatt av okkupasjonsmakten, er bare å betrakte som organer for denne og opphører uten videre å fungere fra okkupasjonens opphør. Dette gjelder uten hensyn til hvilken tittel okkupasjonsmakten gir dem, og om de er borgere av det okkuperte land. Under sin midlertidige utøvelse av lovlig myndighet i samsvar med det okkuperte lands lovgivning og administrasjonsordning kan okkupasjonsmakten besette regulære offentlige stillinger og opprette nye stillinger som i det okkuperte lands interesse gis en permanent karakter. Besettelse av slike stillinger ut fra hensyn som etter det okkuperte lands lovgivning er rettsstridige, er ugyldig. Således om opprettelse eller besettelse av en ny statsstilling er foretatt med sikte på å innføre et nytt forfatningssystem i det besatte land eller å favorisere politiske krefter med slike formål. Av praktiske grunner bør ugyldigheten ikke virke uten videre. Det okkuperte lands regjering bør fastslå hvilke tjenestemenn skal ansees som ugyldig ansatt og fra hvilket tidspunkt ugyldigheten skal virke. En ugyldig ansatt tjenestemanns tjenestehandlinger bør bedømmes etter sitt eget rettslige verd, slik at de blir gyldige når de er lovlig motivert og ellers forsvarlige. Det må antas at det okkuperte lands regjering etter okkupasjonens opphør kan omgjøre okkupasjonsmaktens rettsmessige besettelse av tjenestestillinger.

3) Etter frigjøringen må okkupasjonsmaktens folkerettsstridige forordninger ansees for å ha vært ugyldige fra første stund. Således forordninger med annet formål enn å sikre den offentlige orden og det offentlige liv, derunder liv og sikkerhet for okkupasjonsmaktens stridskrefter og administrative organer. Når innholdet av okkupasjonsmaktens folkerettsmessige forordninger er bestemt særskilt ved okkupasjonsforholdet, bortfaller de umiddelbart ved frigjøringen. De rettsmessige generelle bestemmelser som okkupasjonsmakten har gitt uten spesiell foranledning av okkupasjonen, beholder derimot sin gyldighet etter okkupasjonens opphør inntil det okkuperte lands myndigheter bestemmer annet. Således normale skattevedtak og prisreguleringsbestemmelser.

4) Forvaltningshandlinger som okkupasjonsmakten eller de tjenestemenn den rettsmessig har innsatt, foretar i henhold til den lovgivning som gjaldt i det okkuperte land allerede før okkupasjonen, opprettholdes som gyldige også etter frigjøringen dersom de er skjedd i full overensstemmelse med gjeldende regler. Derimot blir forvaltningshandlingene ugyldige dersom de overskrider en myndighet som okkupasjonsmakten utøver med direkte hjemmel i folkeretten eller på folkerettsstridig måte krenker den lovgivning som fra før gjelder i det okkuperte land. Forvaltningsakter som går ut på rettsstridige

forbud, eller påbud, settes etter frigjøringen uten videre til side. Rettsstridige be-
gunstigende forvaltningsakter, som tillatelse og fritakelser, antas derimot ikke å
burde settes til side av domstolene uten at de kompetente forvaltningsmyndigheter har
omstøtt dem.

5) Folkeretten gir okkupasjonsmakten adgang til å opprette egne krigsretter som
idømmer straff for handlinger rettet mot okkupasjonsmaktens tropper eller administra-
tively organer i det besatte område. Slike straffedommer ansees som utenlandske dommer
og eksekveres ikke av det okkuperte lands myndigheter etter frigjøringen. Haager-regl-
mentets art. 43 kan tenkes å tillate okkupasjonsmakten å opprette sårdomstoler til be-
handling av visse sivile saker som er foranlediget av okkupasjonen og er av særlig be-
tydning for okkupasjonsmakten. Men som regel vil det være folkerettsstridig at okkupa-
sjonsmakten erstatter domstolene i det okkuperte land med egne organer eller griper in-
i domstolorganisasjonen. Dommer avsagt av spesialdomstoler som okkupasjonsmakten har
opprettet i strid med folkeretten eller av ordinære domstoler som okkupasjonsmakten ha
besatt, på rettestridig måte, vil således kunne omstøtes av de lovlige domstoler etter
frigjøringen.

DET NORSKE SKOGBRUK UNDER OKKUPASJONEN.

Den vesentligste del av det tømmer som er hogget her i landet under okkupasjonen
ca. 80-85 % - er gått til dekning av tyske behov. Og selv om den samlede årlige av-
virkning under okkupasjonen ikke ligger noe vesentlig høyere enn tidligere, er det helt
utvilsomt at avvirkningen har ført med seg forstlige og økonomiske skader for det nor-
ske skogbruk som vil merkes i årtier framover. De tyske militære behov har i stigende
utstrekning måttet dekkes ved avvirkning fra skoger i de distrikter hvor trevirket skul-
le brukes. Følgen er at de skogfattige distrikter i den nordligste del av landet,
Finnmark og til dels Troms, er blitt sterkt brannskattet gjennom tyske rekvisisjoner.
Forstlige hensyn er i stor utstrekning satt helt til side, og i mange distrikter har
rekvisisjonene ført til delvis avskogning. Det er neppe overdreven pessimisme å anta
at med de vanskelige vekstforhold i den nordligste del av landet vil det ta minst 100
år før en kan få skogen opp til det normale igjen. Lignende følger, om ikke i så stor
utstrekning, har de tyske rekvisisjonene hatt for den øvrige del av Nord-Norge og Vest-
landet. For Østlandet har det på grunn av skogmengden vært mulig i det store og hele
å dekke de tyske krav uten å gå synderlig ut over forstlige prinsipper. Men også her
vil hogstene i stor utstrekning få økonomiske følger etter krigen, idet transportvan-
skelighetene har ført til at det er de beste og mest sentralt liggende skoger som er
blitt hogget. Og etter hvert som vanskelighetene med transporten øker, kan en vente
større krav fra okkupasjonsmakten også i disse distrikter. Wehrmacht har således på
flere steder i den senere tid satt i gang snauhogster som er økonomisk og forstlig
helt uforsvarlige.

Det norske skogbruk vil etter krigen bli stillet overfor store og vanskelige opp-
gaver. Samtidig som det må settes alt inn på den hurtigst mulige skogreising på Vest-
landet og i den nordlige del av landet, vil det bli et veldig behov for trevirke som
må dekkes. Som nevnt, er bare en liten del av det som er avvirket under okkupasjonen,
kommet de norske interesser til gode. Følgen er at all nybygging og reparasjonsarbeid
har ligget nede. Til dette, og til gjenoppbygging av de distrikter som er herjet av
krigen, trenges det store mengder av trevirke. Det meste av dette må hentes fra mere
fjerntliggende skoger i skogrike distrikter, som ved anlegg av skogsveger, utbygging
av fløtningsvassdrag og lignende, må gjøres lettere tilgjengelig for tømmerdriften.
Det sier seg selv at dette ikke lar seg gjennomføre uten utstrakte statsinngrep og
økonomisk støtte fra det offentlige.

Forfatningsreformer. Et av de mest stereotype trekk i den nazistiske propa-
ganda er angrepen på vår tidligere samfunnsordning og dens demokratiske
institusjoner. Denne propaganda er muligens ikke uten en viss grobunn hos
mange, for det er jo hos oss - som i alle samfunn - lett å peke på ufull-
kommenheter og utvekster i forbindelse med statens styre og det offentlige
liv. Men det er grunn til å fremheve at hverken den nazistiske propaganda
eller krigens erfaringer har kunnet kaste noen skygge over det som er selve
grunnlaget for vår lovlige statsforfatning. tanken om folkets rett til å
styre seg selv og dets derav følgende ansvar for egen skjebne. Tvert imot -
under okkupasjonens ildprøve har de demokratiske idealer vist sin kvalitet
og sin levedyktighet på den mest overbevisende måte. Det er disse idealer
som vi har ofret så meget for å verge i nesten 5 års våpenløs kamp mot en
overmektig fiende. Og når vi i denne åndelige geruljakrig har kunnet holde
våre stillinger så bra som tilfellet er, da skyldes det at ikke bare hver en
enkelt mann, men også de enkelte samfunnsklasser har vært seg sitt ansvar
overfor nasjonen bevisst og vært villige til å ofre sine særinteresser til
beste for det mål som er felles for hele folket: befrielsen. At det under-
jordiske arbeid har kunnet organiseres på tross av tvang og terror skyldes
ikke minst de demokratiske tradisjoner som har vært levende hos hver enkelt
nordmann og automatisk bestemt hans handlemåte i situasjoner hvor fienden
ellers lett ville ha kunnet vinne frem i sin overrumplingstaktikk. Det er
derfor ikke rart at demokratiet og alt dets vesen er en vederstyggelighet f-
for dem som har sett sin oppgave i å bringe oss under fremmed åk.
Alt tyder på at folkestyret her i landet vil gå styrket ut av den pågående
krig. Intet angrep på grunnprinsippene for vår demokratiske statsforfatning
vil ha noen chance til støtte i den alminnelige opinion. Men derav følger
naturligvis ikke at vi skal se det som en oppgave å bringe demokratiet
tilbake i nøyaktig de samme former som det hadde før krigen. Spørsmålet om
forfatningsendringer har i den senere tid vært drøftet på forskjellig hold-
fl.a. av professor Frede Castberg i et foredrag som ble holdt i Stockholm
i april ifjor. Den kritikk som har vært rettet mot vårt forfatningsliv gjel-
ler særlig det parlamentariske system, slik som det har fått uttrykk i forho-
det mellom regjeringen og den folkevalgte forsamling. Regjeringens avhengig-
het av Stortinget og dets tilbøyelighet til å gripe direkte inn i den ut-
øvende myndighet har nok til en viss grad gått ut over effektiviteten av
statsstyret. Denne følge skulle ikke være noen nødvendig konsekvens av det
demokratiske prinsipp. Det har vært antydning forskjellige reformer for å styr-
ke regjeringens stilling - således avskaffelse av den parlamentariske grunn-
regel om at regjeringen er pliktig til å vike for mistillitserklæring fra
nasjonalforsamlingen - eller en regel om at mistillitserklæringen må være-
avgitt av et visst kvalifisert flertall for å være bindende. En slik reform
kan neppe gjennomføres uten grunnlovsendring. Og grunnlovsendring vil utvil-
somt være nødvendig om man skal innføre det sveitsiske system, hvorefter re-
gjeringens medlemmer velges for en bestemt periode og er uavsettelige i lø-
pet av perioden. Ingen av de reformer som her er nevnt gir noen sikkerhet
for at man unngår opprivende strid mellom regjering og Storting. Det er net-
tøp grunntanken i parlamentarismen at det skal råde harmoni mellom regjering
og nasjonalforsamling. At en regjering ikke kan bli sittende i tross mot
Stortingets vilje er et hovedpunkt i det norske folkestyre som ble kjempet
frem til seir i forrige århundres siste årtier. Det skal meget til at man
rokker ved dette prinsipp. Dertil kommer en annen betraktning: Når det tyske
herredømme er slutt i Norge gjelder det fremfor alt å prøve å opprettholde
mest mulig av den nasjonale enighet som i så høy grad har preget det norske
folk i kampårene. Men alle forslag om vesentlige endringer i de forfatnings-
prinsipper som norsk samfunnsliv har vært basert på må nødvendigvis vekke
strid. Og begynner man først på forfatningskampanjens vei er det grunn til
å frykte for at forslag til forfatningsendringer vil velte frem i store
mengder. Det kan komme forslag som er ganske anderledes radikale enn de som

er nevnt. Striden og forvirringen kan bli alminnelig. - Det må være mulig uten endringer i selve forfatningen å oppnå den styrkelse av regjeringsmakten som det er så sterkt behov for. Det trenges bare en mere rasjonell forfatningsmessig praksis. Det som det norske folk har gått gjennom i denne tid skulle kunne skape betingelser for en større fordragelighet og et bedre samarbeid mellom de politiske partier og de sosiale grupper i landet. Hva enten de gamle partiskiller vil bli delvis utslettet, erstattet av nye eller opprettholdt omtrent der de gikk før, må det være mulig å skaffe tilveie en bredere og solidere basis for regjeringen enn man var vant til å se i Norge i mellomkrigstiden. En regjering med prestisje og med sterk parlamentarisk basis må kunne få den ledende stilling i statslivet som rettelig tilkommer den utøvende makt, også i et demokrati. Den parlamentariske kritikk og kontroll må ikke utarte til uttidig innblanding. Regjeringen må f.eks. ha den finansielle ledelse og ledelsen av det rent forberedende arbeid med utredningen av forestående lovreformer. Det er mulig at Stortinget også bør vise større resignasjon når det gjelder å delegere lovgivningsmyndighet til regjeringen. I et moderne samfunn er det lite rasjonelt å sette det omstendelige parlamentariske lovgivningsmaskineri i gang for å utforme alskens detaljregler på rent spesielle områder. Det er også mulig at man i større utstrekning bør benytte seg av konsultative folkeavstemninger for å unngå parlamentariske kriser eller skåne regjeringen for konflikt med det parti som den er gått ut fra. En folkeavstemning vil kunne løfte et akutt strids-spørsmål ut av dagens parlamentariske strid og gi den autoritative uttalelse som alle partier aksepterer. Også andre utveier står åpne for å styrke statsledelsen i et demokratisk land. Meget kan f.eks. tale for å gi ministeriets sjef en sterkere stilling. Et eget departement eller kontor under statsministerens ledelse vil kunne hjelpe til å skaffe det nødvendige overblikk over alle statens virksomheter og avveie deres betydning og finansielle krav. En slik reform trenger ikke grunnlovsendring. I det hele tatt bør det ledende synspunkt være: Den forfatning Norge fikk i 1814 og som den historiske utvikling har gjort til et gjennomført, fritt folkestyre har nu stått sin prøve. Den har gjort seg fortjent til å leve videre. Det er ikke nødvendig å reise noen strid om den. Men det statsliv som leves i denne forfatnings ramme kan nok trenge reformer. Og målet for disse reformer må være at vi får en sterk og kyndig ledelse av et folk som har lært å holde sammen om felles idealer. Dette er konklusjonen i det foredrag av professor Castberg som er nevnt foran. Vi slutter oss fullt ut til den.

Nyordning på kort sikt. Nazistene legger for dagen en voksende motvilje mot å erkjenne at slutten nærmer seg både på krigen og dermed på den ynkelige rolle de selv spiller så lenge okkupasjonen varer. De vever seg inn i drømme om egen storhet og innretter seg som om de var iferd med å legge grunnstenen til tusenårsriket. For tiden er de opptatt med å gjøre fylkesmennene til en slags småkonger hver i sitt fylke. Fylkesmannsloven som tillegger fylkesmennene praktisk talt ubegrenset myndighet til å gripe inn på alle områder ble som kjent vedtatt 31. august 1944, men lovens ikrafttreden ble karakteristisk nok utsatt på ubestemt tid. Reglement om ordning av fylkesadministrasjonen i henhold til loven er utferdiget 3. oktober 1944. Da Quisling har pålagt de enkelte ministre innen 20. desember s.å. å gjøre forslag om hvilke saker under hvert departement som skal "desentraliseres til fylkesmennene", som det heter i papirene, må det har vært meningen å sette nyordningen i verk fra 1. januar 1945. Fra alle departementer strømmet det nå inn til kansliet uttalelser om hvilken myndighet skal overlates fylkesmennene og hva departementene skal beholde. Skulle loven og reglementet bli satt i kraft vil hver fylkesmann trenge en voldsom økning av personalet og dette skal etter planen skaffes til veie ved overføring av folk fra sentraladministrasjonen. Det utvalg som kom med forslag både til lov og reglement foreslo at det skulle være fra 13 til 18 avdelinger, hver med en avdelingssjef, under hver fylkesmann. I det reglement som er vedtatt er tallet satt til 6, men selv dette reduserte antall blir det nok mer enn vanskelig å fylle med de krefter som partiet rår over. Foreløpig er hverken lov eller reglement satt i kraft og resultatet av hele denne papirmølle er lik null. Det er lett å tenke seg hvilket rot nyordningen vil

medføre, hvis de nåværende fylkesmenn i sin uvitenhet og uforstand får større myndighet enn de alt har. Tross alt er det eiendommelig at nazistenes kontakt med virkeligheten er så svak at de opptar tiden for seg selv og andre med projekter av denne art i krigens 6. år.

Representasjonstillegg var tidligere et så godt som ukjent begrep innen statstjenesten og ble bare tilstått i et fåtall av tilfelle hvor det var helt på det rene at innehaveren av vedkommende stilling hadde ikke ubetydelige utlegg i representasjonsøyemed. Det gjaldt Utenriksministeren som oppebar kr. 20.000 i tillegg til sin gasje, utenriksråden og sjefen for Utenriksdepartementets pressekontor som hver hadde kr. 5.000. Et par års tid før krigen fikk også fylkesmennene bevilget et representasjonstillegg. For noen få embeders vedkommende utgjorde det det beskjedne beløp av kr. 700 pr. år., mens de fleste måtte nøye seg med kr. 500. Vi nevner for fullstendighets skyld også at Stortingets president hadde kr. 5000 og Universitetets rektor kr. 2000. For det siste beløp skulle der forøvrig avlegges regnskap. Det sier seg selv at nyordningens menn også på dette område har brutt med fortiden og sørget for å få fart i tingene. Godtgjørelse for representasjon er blitt et kjærkomment tillegg i gasjen for de positivt innstilte og byr bl.a. også på den lille fordel at den er skattefri. Her som ellers hersker der rot og vilkårlighet og det er derfor vanskelig å skaffe nøyaktige oppgaver. Etter undersøkelse på forskjellig hold er vi imidlertid istand til å presentere en del tall.

Som ventelig leder ministrene som hver oppebarer kr. 30.000 i tillegg til gasjen. Etter hvilket prinsipp godtgjørelsen til fylkesmennene er fastsatt vet vi ikke, men det ser noe underlig ut: fylkesmennene i Bergen og Hordaland samt Sør-Trøndelag har hver kr. 12.000 pr. år. Oslo og Akershus, Vest-Agder og Rogaland må nøye seg med det halve beløp, mens de øvrige fylkesmenn "bare" har kr. 4.000. Det forekommer oss at Oslo og Akershus er noe stedmoderlig behandlet, men vi kan trøste våre lesere med at den nåværende innehaver, fylkesmann Blehr, som en spesiell gunst og takk for vel utført arbeid har fått beholde de 30.000 kroner han oppebar i sin ministertid. Av sentraladministrasjonens menn er særlig Innenriksråden en kostbar mann, idet han representerer for kr. 12.000 om året. De øvrige "råder" rundt om i departementene (justis-, trafikkråd m.v.) er billigere i drift, de klarer seg med kr. 6000 hver. Generaldirektøren for Postverket har likeledes kr. 6.000 om året og det samme beløp har ekspedisjonssjefene i Kulturdepartementet til deling. Selv om politiet er sterkt opptatt nå om dagen får det likevel tid til litt representasjon. Sjefene for sikkerhets- og ordenspolitiet har hver kr. 2.000 årlig, politipresidenten i Oslo kr. 1.500 mens de øvrige politipresidenter klarer seg med kr. 1.000. Alle som kjenner general Frølich Hanssen vet at han er en mann som kan representere - dessverre for oss skattebetalere, han koster oss kr. 9.000 om året bare på den konto. Det oppveies i noen grad ved at hans underordnede, distrikts-sjefene i Arbeidstjenesten er mer beskjedne av seg, de har nemlig bare kr. 500 pr. år. Forbundslederen i Norges Idrettsforbund kr. 1200. Bl.a. er også Riksadvokaten og Høyesterettsjustitiarius begunstiget med lignende tillegg, uten at vi idag er i stand til å oppgi disses størrelse. Ovenstående oppgave gjør ikke krav på å være uttømmende.

Offisielt. Direktør Gunnar Jahn er avskjediget fra sitt embede som leder av Det Statistiske Sentralbyrå. Som ny direktør er ansatt aktuar Gudbrand Thesen, der har ledet Norges Forsikringsforbund etter at dette for et par år siden ble offer for nyordningen.

Som ny byråsjef i Justisdepartementet (Fengselsstyret) er ansatt hr. Jarle Berge. Byråsjef Berge er 22 år gammel og har middelskoleeksamen med nest dårligste karakter. Han har ikke tidligere vært ansatt i departementet.

Rettssikkerhet. Følgende brev fra Vest-Viken fylkesorganisasjon av N.S. taler for seg selv: "N.N. (av hensyn til vedk. utelates navnet her) ble sammen med en del andre personer på Kongsberg arrestert som gissel for kretsfører Haug som forsvant i vinter. Saken har nu tatt en annen vending, spesielt etter at det nu er kjent at kretsfører Haugs bror med kone er stukket av

til Sverige. Kretsforeren er etter min mening også havnet der. Det er derfor ingen grunn til lenger å holde på de arresterte gisler. Jeg rår derfor til at N.N. snarest blir løslatt. Drammen, 13.11.1944. Sign. Thore Tjersland." For egen regning skal vi tilføye at vi har grunn til å tro at vedkommende fremdeles sitter arrestert.

Ny sorenskriver på Horten. Vi har etter hvert måttet venne oss av med å forbauses over de utnevnelser som N.S. foretar. Den nye sorenskriver på Horten, Gaarder, er imidlertid noe utenom det vanlige, selv etter den nye tids målestokk. I sin tid drev G. sakførerforretning på Årnes, men denne syknet hen p.g.a. sommel og fyll. Da han etter underslag av Hypotekbankens midler mistet vervet som bankens kommisjonær i midten av 1930-årene sto han på bar bakke. Han meldte seg inn i N.S. og ble stående der også etter krigsutbruddet og nå fikk han uanede chanser som belønning for sitt medlemskap. I 1940 ble han byråsjef i et politisk kontor i Innenriksdepartementet, men Hagelin ble snart klar over at han ikke var noen effektiv nyordningsmann. Tidlig i 1941 ble derfor Gaarder sendt til Drangedal som lensmann. Også her klarte han på kort tid å gjøre seg umulig. Men partiet hadde bestemt at han skulle forsørges. Den avskjedigede lensmanns neste skritt på den offentlige løpebane ble etter en tids ledighet - utnevning til politimester i Skien. Her var hans opptreden slik at Politidepartementet meget snart fant stillingen uholdbar og så seg nødsaget til å avskjedige ham, samtidig som det direkte ga ham skylden for de urettigheter som i sin tid førte til inndragning av rasjoner og stengning av kinoer m.v. Etter disse bedrifter ble G. gående ledig en stund, men partiets vedtak om å holde liv i ham sto fremdeles ved makt. I 1943 ble han oppnevnt som ordfører i Vinje. Ordførervervene som i den nye tid kan besettes med folk som ikke har noen tilknytning til vedkommende kommune er nemlig samtidig blitt lønnet og G. fikk ca. kr. 8.000 pr. år til tross for at Vinje er en av de minste kommuner i Telemark. Dette var muligens ment som en straff for at der ikke var N.S. folk i bygden. Ved sin vanlige sommel lyktes det snart G. å lage kaos også i de nye omgivelser. Forholdene utviklet seg slik at fylkesmannen måtte få ham fjernet etter 3/4 års tid. Han rakk dog forinnen å få en del av sine undersatser i fengsel og straffet med formuesinndragning. Kommunen som ikke på forhånd var synderlig vel situert ble ikke bedre stillet etter Gaarders ledelse. Hans årsgasje ville ha kostet innbyggerne et par skatteprosent og det endte derfor med at disse utgifter ble overtatt av staten. Etter dette skulle man tro at hans videre løpebane i det offentlige var stengt. Men nei! Riisnæs trenger folk og da sorenskriveren på Horten ble avskjediget av politiske grunner ble Gaarder hans etterfølger. Vi kan ta denne utnevning som et tegn på hvor effektiv blokaden av offentlige stillinger er blitt. Og G. skjøtetter sitt embete som om han selv mente å følge blokadeparolen ved sit-down-streik. Etter hva vi erfarer har han ved sin sommel og passivitet gjort det umulig å få fremmet noen sak.

Ny type brenselolje. Av avisene fremgår at en ny type brenselolje er kommet i handelen fra 1. januar 1945. Denne olje, som er likeså ildsfarlig som bensin, bringes på markedet at tyskerne og quislingene tross protest fra ansvarlig norsk hold. Den lagres på alminnelige bensintanker, som absolutt ikke er betryggende til denne bruk, og skal i første rekke anvendes på fiskefartøyer - uansett om disse har bensinmotor eller ikke. Tyskerne må være i stor mangel på almindelig brenselolje. Norske fiskeres liv og eiendom tar de ikke hensyn til.

Vi advarer mot byråsjef Bj.Krag Brynildsen i Rikstrygdeverket. Det er på det rene at han ved flere anledninger har oppfrått som angiver.

Når du har lest avisen så sørg for at den går videre til dine kolleger. Det ville være ønskelig om den kunne nå utover hele landet, til alle byer, større jernbanestasjoner, større post- og telegrafstasjoner, slik at den så vidt mulig kan bli lest av alle statstjenestemenn. Har alle tjenestemenn i din egen etat/lest den, så la den gå videre til tjenestemenn i andre etater. på stedet

Men vis forsiktighet!

Nord-Norge - Det halve kongerike.

Siden okkupasjonens første dag har tyskerne og quislingene gjort alt for å innbille oss hvor elendig det stod til her i landet før 9. april 1940 og hvor greit vi skulle få det under nyordningens velvignelser. Herunder har særlig Nord-Norge vært gjenstand for en påtrengende frieri. Ingen måte eller utgift har vært spart. Men tross i loo's innsats med rikstallere, ulogale dsutstilling og alle andre tenkelige nasistiske påfunn har det - selvsagt - ikke lyktes å få nordre tingene på kroken. Alle forsøk på i agitasjonens tjeneste å utnytte den kjente nor-norske lokale triotisme og de spesielle næringspolitiske forutsetninger nordpå har vært fruktesløse. Folket i nord såvel som folket her sør er forblitt tro mot sin konge og sitt land. Og det såkalte "Nallogland-sambandet" såvel som de øvrige nasipropagandistiske foretagender er blitt av de måtte bli - private tumleplasser for opportunister, miskjente argjerrigheter og andre ubetydeligheter som vokser i egen innbildning når de får være med på å bakvaske de store. Vi behøver ikke tyskere og norredere til å minne oss om Nord-Norges betydning. Enhver vet at de rike muligheter i vårt land både i nord og sør ennå på langt nær er fullt utnyttet - heldigvis. De kår naturen byr vårt folk er hårdere enn i de fleste siviliserte land - ja, i Nord-Norge hårdere enn i noe annet land. Det har kostet og vil framleis komme til å koste oss hård kamp og tungt slit å bygge landet. Forståelse av Nord-Norges som de øvrige landsdelers behov og muligheter har jevnlig øket og vil stadig utdypes videre. Nord-Norge med sine på mange måter rent spesielle forutsetninger stod da krigen kom foran en rik økonomisk utvikling, men er nå som det øvrige land etter snart 5 års systematisk utplyndring fra tyskernes side satte årtier tilbake. Vi var alt nådd langt, både åndelig og materielt, og hadde skapt et samfunn, hvor der hersket frihet, rettssikkerhet og orden. Men i erkjennelsen av at samfunnet aldri kan bli godt nok, ønsker vi bare i fred å forsette arbeidet med å bringe vårt folk og land under kultur. I dette arbeide vil Nord-Norge - som utgjør over 1/3 av vårt land og har nesten 1/5 av hele landets produktive areal, halvparten av fiskerieringen og vel 1/8 av landets befolkning - igjen som for finne sin plass.

Men det er ikke dette som gjør at vi her sydpå idag særlig retter blikket nordover mot "Det halve kongerike". Det er fordi Nord-Norge tåkket være sin beliggenhet, sin uforferdede og seige befolkning og krigsbegivenhetenes gang er kommet til å spille en særlig fremragende rolle i vår forsvorskamp. Først under felttoget i 1940. Etter at vi her sør måtte gi opp for overmakten, fortsatte kampene i Nord-Norge, og det ble i denne tid, da vi første gang håpet at befrielsen skulle komme nordfra, knyttet sterke bånd mellom nord og sør. Nord-Norge kjempet i det lengste, og det kjempet godt. Bare uheldige omstendigheter andre steder i verden gjorde at vi også der oppe til slutt måtte gi tapt, på et tidspunkt og i et kampsone hvor fienden i virkeligheten hadde gått fra nederlag til nederlag. Nordlendingenes tapre seige og militært sett vellykte strid våren 1940, mot de krigsvante og overlegent utstyrte tyske spesialtropper, særlig på Narvik-fronten, vil vel alltid ha sin plass blant våre mest ærerike minner. Men hva det er - den betydde meget for samlingen av hele folkets vilje og kraft til under okkupasjonen å bygge opp hjemmefrontens våpenløse motstand mot undertrykkerne. - Idag, etter mer enn 4 lange og tunge års ventetid, står atter norske tropper i kamp på norsk grunn. Og atter er det Nord-Norge - foraløbig vel halvparten av Finnmark - som er Det frie Norge. Utviklingen på nordfronten gjorde det i oktober 1944 endelig aktuelt å forrive tyskerne fra det strategisk viktige Varanger-avsnittet, og vår glede over meldingen 25. oktober om at det første stykke norsk jord ved våre russiske alliertes innmarsj i Kirkenes og omliggende distrikter var blitt rensat for tyskere og at det frie norske ilagg igjen valet der oppe, kunne ikke dempes selv av de mest hjerteskjærende jammerskrik fra "Litenposten" og det øvrige nasistiske hylekor. Og sjelden er vel nasistenes løgn og skrekkagitasjon blitt så omgående og et rtrykkelig avslørt som i det tilfelle. Tyskernes og quislingenes bolsjevikkrekke er fullt for-